

שיעור מספר 5 – המשך שנה מעוברת

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יד עמוד א

ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל, ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה, חוץ ממקרא מגילה. (מקרא מגילה = פורים)

פורים מופיע כאן כמעין מהפך, תוספת לתורה עצמה שנעשתה על ידי הנביאים. איך מסבירים זאת: מאי דרוש? אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה: ומה מעבדות לחירות אמרינן שירה - ממיתה לחיים לא כל שכן? מחיל כאן דין של "קל וחומר

אי הכי הלל נמי נימא? [=אם כך, הלל גם נאמר (בפורים)?]

רבא אמר: בשלמא התם הללו עבדי ה' - ולא עבדי פרעה.

אלא הכא - הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשוורוש? אחתי עבדי אחשוורוש אנן.

רבא אומר – שגאולת פסח היא הנקודה שבה נולד עם ישראל (=גאולה מהותית). בפורים, נשארנו עבדי אושוורוש (=גאולה טכנית).

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ד עמוד א

ואמר רבי יהושע בן לוי: חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר אלהי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דמיה לי.

לפי פסוק זה, יש לקרוא את המגילה פעמיים. זהו טיעון בעייתי:

1. הוא מגיע מספר תהילים (=תקופת דוד המלך) שקרה מאות שנים לפני תקופת המגילה

2. אין אזכור לפורים

3. הקונטקסט מאוד שלילי ולא מתאים לשמחת פורים.

הסבר: פורים (לפי רבי יהושע בן לוי) הוא חג שמח-עצוב, כי מדובר בחג של גלות (... בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו...) והצלה אירעית בלבד.

פסח לעומת זאת הוא גאולה נצחית – יצירת עם ישראל וקבלת התורה החזיקה עד עצם היום הזה.

לאיזה מהגאולות שייך יום העצמאות?

לטוב ולרע, הקמת מדינת ישראל שינתה את אורח החיים היהודי ויצרה שינוי במבנה של עם ישראל.

הלכות שמיטה למשל, מקבלות תוקף רק במדינת ישראל.

האם הגאולה הזו היא אירעית או נצחית?

תלמוד בבלי מסכת יומא דף ט עמוד ב

"אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז, אם עשיתם עצמכם כחומה ועלייתם כולכם בימי עזרא - נמשלתם ככסף, שאין רקב שולט בו, עכשיו שעלייתם כדלתות נמשלתם כארז שהרקב שולט בו."

ארז – מופיע כאלמנט שאינו מחזיק לנצח. לעומת כסף – שאינו נרקב המחזיק לנצח.

ז"א – העלייה תקבע האם מדינת ישראל היא בת קיימא או תופעה חולפת.

לא בטוח שהיום העלייה היא מה שתקבע את הגורל -

משא קינה

קינתו של

רבינו הרמב"ן זיע"א

על צער גלות השכינה

יצא לאור

לרגל יום החגא של הציונים

שבדו מלבם וחילול ה' נורא

יום המר והנמחר ה' אייר

תשס"ג לפ"ק

פעמ"ק ירושלים מונז"א

ניתן להשיג בפי' : 052-869018

יום העצמאות מושווה כאן ל"חילול השם"

חילול השם על פי הרמב"ם:

עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויום הכפורים תולין ויסורין הבאין עליו גומרין לו הכפרה, ולעולם אין מתכפר לו כפרה גמורה עד שיבואו עליו יסורין ובאלו נאמר: "ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם."

במה דברים אמורים בשלא חילל את השם בשעה שעבר אבל המחלל את השם אף על פי שעשה תשובה והגיע יום הכפורים והוא עומד בתשובתו ובאו עליו יסורין אינו מתכפר לו כפרה גמורה עד שימות, אלא תשובה יום הכפורים ויסורין שלשתן תולין ומיתה מכפרת שנאמר: "ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון".

יום העצמאות נתפס כיום אבל בקהילה החרדית, מקימי המדינה נתפסים כאפיקורסים (שאין להם מקום בגן עדן) בקיצוניות השנייה: הקיבוץ הדתי הופך את יום העצמאות לחג דתי, אבל כזה שהוא בעל מעמד של חגי התורה (אומרים הלל בערב – מנהג שקורה רק בפסח, יש קידוש ...)

מערכת ימים נוראים: ראש השנה ויום הכיפורים

הוגדרה על ידי חז"ל שחיברו בין ראש השנה ליום כיפור

המשמעות של "נוראים" בהקשר זה אינה משמעות שלילית של "נורא" אלא "מלא הוד" (מקביל ל־Awe באנגלית) ויום הכיפורים אינו יום עצוב, זהו יום "כבד" וטעון, אבל בהחלט לא יום אבל.

יום הכיפורים יום של שמחה

אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים (תענית ד, ז)

אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרין מי מטהר אתכם אביכם שבשמים שנאמר (יחזקאל ל"ו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ואומר (ירמיה י"ד) מקוה ישראל ה' מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל (יומא פרק ח).

ראש השנה

מוזכר בתמצות רב בתורה

ויקרא פרק כג, כג- לב

וַיִּשְׁכָּח אֶל מִן הַנִּדְבָר ה' אֵל מִן הַנִּדְבָר ה' בַּח דָּשׁ הַשְּׂכִיבִי בְּאֶחָד לַח דָּשׁ יְהִי לְכֶם שְׁבוּתוֹן זָכוֹרוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא ק' דָּשׁ. כָּל מְלָאכְתָּ עַבְדָּה ל' א תַּעֲשֻׂנוּ וְהִקְרַבְתֶּם אוֹשֶׁה ל'.

במדבר פרק כט. א - י

וַיִּבְחַד דָּשׁ הַשְּׂבִיעִי בַּאֲחָד לֹחַ דָּשׁ מִקְרָא ק' דָּשׁ יְהִיָּה לָכֶם כָּל מִלְאֲכַת עֲבָדָה ל' א תַּעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יְהִיָּה לָכֶם. וְנִשְׁעִיתֶם עַל הָהָרִים יִחַד ה' לֹחַ' פֶּר כֵּן בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּכְבָּשִׁים בְּנֵי שְׁנֵה שְׂבָעָה תַמִּימִם. וּמִנְחָתָם ס' לֹת בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן שָׁלֹשׁ עֶשְׂרִי נִים לִפְרֹשְׁנֵי עֶשְׂרִי נִים לֵאמֹל. וְנִשְׂרֹזוּן אֶחָד לְכָכֶשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּכְבָּשִׁים. וְנִשְׁעִיר עֶזִּים אֶחָד תַּחֲשֹׂאת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם. מִלֹּדֶב עַל תֹּחַ דָּשׁ וּמִנְחָתָהּ וְעַל תֹּחַ הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וּנְסִפָּהֶם כַּמִּשְׁפָּטִים לְרִיחַ יִחַד ה' אִשֶּׁה לֹחַ'.

אין כאן הסבר שמסביר מה מהות החג. לעומתו מוזכר יום הכיפורים בתיאור רב:

[illegible]

ובנוסף:

וַיִּקְרָא פֶּרֶק טז. כט - ל

ה' תשס"ו: לח' דש' השביעי בעשורו את נפשו תיכם וכל מלאכה ל' א' תעשו האזרח והגר הגר בתוככם. כי ביום הזה יכפר עליכם לשחר אתכם מפ' ל' חט' אתיכם לפני ה' תטהרו.

נשים לב שכאן גם לא נאמר בפירוש שיש לצום, נאמר "תענו נפשותיכם" (מלשון מניעה) – לא מדובר בעונש אלא בהתעלמות מצרכי הגוף.

על התכנים של ראש השנה, כאמור – נאמר מעט מאוד:

מנין שראש השנה הוא יום הדין?

לפי הרמב"ן,

תלמוד בבלי ראש השנה דף טז ע"ב

אמר רבי כרוספדאי אמר רבי יוחנן שלשה ספרים נפתחו בראש השנה אחד של רשעים גמורין ואחד של צדיקים גמורין ואחד של בינוניים צדיקים גמורין ונחתמין לאלתר לחיים רשעים גמורין ונחתמו לאלתר למיתה בינוניים תלוין ועומדין מראש השנה ועד יום הכפורים וכו' נכתבו לחיים לא וכו' נכתבו למיתה

פירושים שונים לראש השנה

א. יום הדין (מדרכי התשובה, שעון מעורר רוחני)

דמב"ם הלכות תשובה פרק ג הלכה ד

פ' שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב רמז י"ש בו כלומר **עצור ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם** וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וחזרו בוראכם, ואלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל הביטו לגפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעליכם ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה.

ב. יום ההכתרה (המלכת ה)

אדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא
לעת נעשה בחפצו כל אזי מלך שמו נקרא
ואחרי ככלות הכל לבדו ימלוך נורא

ר' סעדיה גאון (אוצר הגאונים, ר"ה פירושים סי' קעג)

מה שצונו הבורא יתברך לתקוע בשופר בר"ה יש בזה עשרה ענינים. הענין הראשון מפני שהיום הייתה תחילת הבריאה שבו ברא הקב"ה את העולם ומלך עליו וכן עושים המלכים בתחילת מלכותם שתוקעין לפניהם בחצוצרות ובקרנות להודיע ולהשמיע בכל מקום התחלת מלכותם וכן אנו ממליכים עלינו את הבורא יתברך ביום זה וכך אמר דוד בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'".

העיסוק בראש השנה קרוע בין הפחד והמורא (של יום הדין) והחגיגות של המלכת האל